

2. 2. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Žaloba na neplatnost převodu věci podaná potenciálním dědicem zcizitele

Nejednou se k soudu dostal případ, kdy se potenciální dědic, zejména pak potomek, domáhal určení neplatnosti převodu části majetku jeho rodiče nebo prarodiče na třetí osobu. Odůvodnění bývá často takové, že tento jeho stále žijící předek, který nebyl dosud omezen ve svéprávnosti, činil takové majetkové dispozice ve stavu, kdy si jejich následky neuvědomoval. Žalobci zarytě tvrdí, že zcizitel by něco takového nikdy neudělal, že k tomu musel být nabyvatelem donucen anebo nemohl být v době převodu „při smyslech“. Běžným příkladem je darování části majetku třetí osobě, především pak nemovité věci, nebo její prodej za nižší cenu než cenu obvyklou. Často s podáním určovací žaloby podávají tito potomci zároveň návrh na omezení svéprávnosti zcizitele.

Žalobci, ve snaze ochránit si své budoucí (nicméně nejisté) dědické právo a majetek na jeho základě nabývaný, poté, co se o převodu dozvědí, podají k soudu žalobu na určení neplatnosti takového převodu podle ust. § 80 o.s.ř. Dle předmětného ustanovení platí, že *určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.*

Mnohdy si nicméně neuvědomují, že předpokladem úspěšnosti určovací žaloby jsou po procesní stránce dvě skutečnosti. Jednak musí mít účastníci řízení o určovací žalobě (stejně jako v případě jiných občanskoprávních řízení) věcnou legitimaci. Dále pak musí žalující strana osvědčit naléhavý právní zájem na určení.

Nedostatek (aktivní) věcné legitimace vede k zamítnutí žaloby (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2929/2016), stejně tak jako nedostatek naléhavého právního zájmu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1121/2011). K zamítnutí žaloby přitom stačí absence i jen jedné z uvedených skutečností.

Věcná legitimace

Pokud jde o věcnou legitimaci, tu má v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 366/2015).

Žalobci přitom nebývají účastníkem právního vztahu (např. kupní smlouvy), v jehož rámci byla část majetku zcizitele převedena na třetí osobu (velmi často se jedná o nemovité věci), ani se otázka vlastnictví předmětných zcizených věcí netýká právní sféry žalobců. Je si totiž potřeba uvědomit, že dědické právo vzniká až smrtí zůstavitele. Pokud tedy žalobce žaluje na určení v době, kdy zcizitel stále žije, činí tak v situaci, kdy dědické právo žalobce nejenom že prozatím nevzniklo, ale ani není jisté, zda v budoucnu vůbec vnikne (žalobce může např. zcizitele předemřít, zcizitel může žalobce vydědit nebo omezit rozsah zděděné pozůstalosti sepsáním závěti). Takoví žalobci se tudíž domáhají ochrany jejich domnělého práva, které dosud neexistuje a ani jim v budoucnu vzniknout nemusí.

Jedinou situací, jejímž prostřednictvím by potenciální dědic mohl být aktivně věcně legitimován

k podání určovací žaloby ve vztahu ke zcizenému majetku jeho předka by pak byla situace, kdy by byl ustanoven jeho hmotněprávním opatrovníkem (pokud by zcizitel byl omezen ve svéprávnosti). Nicméně v takovém případě by musel žalobu podat právě z pozice hmotněprávního opatrovníka osoby omezené ve svéprávnosti, nikoli z pozice příbuzného zcizitele, resp. jeho potenciálního dědice (viz obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, č. j. 24 Cdo 1169/2020-461).

Naléhavý právní zájem

Druhým kritériem pro úspěšnost určovací žaloby je pak prokázání naléhavého právního zájmu na určení. De ustálené judikatury Nejvyššího soudu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2002, sp. zn. 30 Cdo 1332/2002) má určovací žaloba „*místo tam, kde je možné její pomocí eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu, a k příslušné nápravě nelze dospět jinak, nebo když účinněji, než jiné procesní prostředky, vystihuje obsah a povahu daného právního vztahu a právě jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, představující určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů. Nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani splněna podmínka naléhavého právního zájmu, přičemž platí, že takový závěr je podmíněn též tím, z jakých právních poměrů žalobce vychází, jakého konkrétního určení se domáhá a vůči komu žaloba o určení směřuje.*“

Tedy, je-li možné žalovat přímo na určení existence práva či právního vztahu, pak není dán naléhavý právní zájem na určení neplatnosti právního úkonu, který se tohoto právního vztahu či práva týká (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2147/99). Aby mohl být žalobní petit úspěšný, musí směřovat na určení vlastnického práva ke zcizené věci, nikoli na určení neplatnosti prodeje nebo darování.

Pokud by se žalobce (jakožto potenciální dědic) stal v budoucnu dědicem zcizitele, byl by z postavení dědice aktivně věcně legitimován k podání žaloby na určení vlastnického práva k věci,^[1] jelikož platí, že podat žalobu na určení vlastnického práva zůstavitele je možné ke dni jeho úmrtí. Jejím smyslem je totiž zjištění, zda má být zcizená věc (případně věci) projednána v dědickém řízení (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3107/2011). Tedy, pokud by se žalobce v budoucnu skutečně stal dědicem, mohl by se tímto způsobem domáhat určení, že předmětné nemovitosti náleží do pozůstalosti.

V neposlední řadě žalobci často zapomínají, že ani omezení jejich předka ve svéprávnosti nutně neznamená, že ten nebyl svéprávný v době převodu věci na třetí osobu, který se žalobce snaží zpochybnit. Skutečnost, že zcizitel nebyl v době převodu (pro duševní poruchu) způsobilý právně jednat, bude muset zpravidla prokazovat žalobce. K posouzení jeho stavu (i v době převodu) pak bude obvykle potřeba znaleckého zkoumání.

Závěr

Potenciální dědic osoby, která za svého života a v situaci, kdy nebyla omezena ve svéprávnosti přinejmenším pokud jde o majetkové dispozice, zcizila svůj majetek nebo jeho část třetí osobě, nemá v takové souvislosti aktivní věcnou legitimaci k podání určovací žaloby. Je tomu tak proto, že není účastníkem právního vztahu (založenému nejčastěji na základě smlouvy) a ani se otázka vlastnictví zcizených věcí netýká jeho právní sféry, přičemž není jisté, jestli někdy v budoucnu (z pozice případného dědice) vůbec bude. Předmětnou určovací žalobu by mohl potenciální dědic podat za života zcizitele jen v případě, kdy by byl zcizitel po převodu omezen ve svéprávnosti a žalobce by byl ustanoven jeho hmotněprávním opatrovníkem. Nicméně určovací žalobu by mohl podat jen a pouze z pozice hmotněprávního opatrovníka, nikoli z pozice potenciálního dědice.

Je-li možné žalovat na určení existence práva či právního vztahu (např. na určení vlastnického práva k věci), pak není dán naléhavý právní zájem na určení neplatnosti právního jednání, které

se tohoto právního vztahu či práva týká (např. na určení neplatnosti kupní nebo darovací smlouvy). Zároveň, potenciálnímu dědici jako žalobci běžně soudní praxe připouští podání žaloby na určení vlastnického práva zůstavitele k věci až ke dni úmrtí zůstavitele s tím, že žalobce - pokud by se stal dědicem - by se v takový moment mohl domáhat určení, že zcizené věci náleží do pozůstalosti.

Mgr. Dominika Holubová

Sokol, Novák, Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533
e-mail: info@sntd.cz

[1] Opět by platilo, že pokud by byla podána žaloba na určení neplatnosti právního jednání, na jehož základě byly věci na třetí osobu převedeny, absentoval by naléhavý právní zájem na určení.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporáční autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv](#)

pohledem Ústavního soudu

- Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?